

הכשרת מכון חליבה לפסח

סיפר לי הח' פרץ שורק נ"י, חבר קיבוץ חפץ חיים: "כשנכנסתי לעבוד ברפת בקיבוץ חפץ חיים היו נוהגים לערוך מבצע הכשרה לפסח במכון החליבה. מבצע פסח לא כלל רק את ניקיון הרפת והמכון מחשש מזון שיש בו חשש חמץ, אלא נהגו להגעיל וללבן את מכון החליבה כולו. היה זה מבצע מטורף: הגעילו אפילו את הגביעים שמצמידים לעטיני הפרות, את הצינורות ואת הצנצנות בהן נאסף החלב. אף אחד לא שאל מדוע חייבים לנהוג כך.

לאחר מספר שנים, נקנה מיכל חדש לאיסוף החלב. מיכל זה היה בנוי בצורה של טרמוס ענק. את מיכל הטרמוס לא היה ניתן להכשיר בדרך ההגעלה המקובלת של הכנסת הכלי לתוך יורה גדולה של מים רותחים, וגם היה בלתי אפשרי להרתיח בתוכו מים.

נגשתי למורי ורבי הרב קלמן כהנא זצ"ל, רב הקיבוץ ושטחתי לפניו את הבעיה.

הרב קלמן האזין, חשב ואחר כך חיך. "ההלכה היא שאין כל צורך להכשיר את המיכל", היתה תשובתו. הרב קלמן הסביר, שכיוון שחומו של החלב אינו עולה על 38 מעלות, הרי מדובר כאן במשקה שאין היד סולדת בו, ומשקה קר אינו מבליע איסור חמץ במיכל. מסיבה זו גם אין צורך להכשיר את הגביעים והצינורות לפסח. לגבי הגומיות שאוטמות את הגביעים ואת הצינורות, כיוון שרגילים במשך השנה להחליף מספר פעמים את הגומיות והאוטמים, הרי יש להציע - בתור הידור גרידא - לכוון את החלפת הגומיות החדשות לתקופה של לפני פסח.

לאור ה"קולא" ששמענו, שאין חובה להכשיר את מכון החליבה, התעוררה השאלה - מעיקרא מאי קסבר? מדוע החמירו כל השנים להכשיר את כל מכון החליבה לפסח?

במענה לתמיהה, העלה הרב קלמן השערה שנראית סבירה מאד. בזמנו, נאסף החלב של הרפת בכדי מתכת בעלי קיבולת של 25 ליטר כל אחד. חלק ניכר מהחלב הועבר לצריכה עצמית במשק, שכללה גם ייצור גבינות. את הכדים היו לוקחים למטבח של הקיבוץ, שם היו שמים אותם על כירות הגז ומרתיחים את החלב. חלק מהכדים אף הגיעו לחדרי החברים. במציאות זו, שבמשך השנה הכדים הסתובבו במטבח של חמץ, עברו שם חימום ולא היתה שמירה שלא יגיע לכד חמץ, נפסק שיש להכשיר את הכדים לקראת חג הפסח.

במשך השנים קנו צנצנות קבועות לאיסוף החלב מהרפת, ואלו עמדו במכון החליבה מבלי שניתן היה לשנע אותם משם. וכך, למרות שהצורך להכשיר פג והפך ללא אקטואלי, המשיכו בהכשרת המכון כולו לקראת פסח.

מזה נלמד - סיים הרב קלמן, שכאשר עושים שינוי, קונים ציוד חדש וכדומה, כדאי לשאול את הרב פעם נוספת ולהתייעץ האם אין לדבר השלכה הלכתית כל שהיא."

הזרעה מלאכותית בחול המועד

באותה הזדמנות סיפר הח' פרץ שורק על שאלת הזרעה מלאכותית של הפרות, שהתעוררה בחול המועד ברפת של קיבוץ חפץ חיים: "ברפתות החלב נוהגים להרביע את הפרות בזירמה מפרים מובחרים ביותר הגדלים בחוות גידול מיוחדת. זאת על מנת שהעגלות שימליטו הפרות מזירמה זו יהיו בעלות תכונות גנטיות מיטביות בכל הנוגע לתנובת החלב שלהם. את ההזרעות מבצעים רופאים ווטרינריים, הקובעים ע"פ חום גופה של הפרה האם הפרה נמצאת במצב שהזירמה תקלט

ברחם והפרה תתעבר. חום זה אינו יציב ומשתנה במשך התקופה, וכאשר החום יורד, הסיכוי להתעברות הפרה נמוך.

פניתי בשאלה לרב קלמן, האם מותר להזריע בחול המועד. הצגתי את הבעיות בדחייה לאחר המועד כך: ישנו חשש שאם ידחו את ההזרעה, הפרות לא יתעברו באותה שנה. הרב קלמן השיב, שבמקרה זה מותר להזריע במועד את הפרות. על תשובה זו הקשיתי: הרי מפורש בשולחן ערוך (סי' תקלו סע' ג) שאין מרביעין בהמה במועד?! הרב קלמן השיב, שבמקרה זה הוי חשש לדבר האבד אם הפרה לא תתעבר, ולכן מותר הדבר**.

"טיפ" נוסף היה נוהג הרב קלמן כהנא זצ"ל לתת: כאשר אדם שואל את הרב שאלה, אל יחשוב השואל שמספיק לומר לרב את השאלה "בערך", והרב כבר יצליח "לארגן את הדברים" ולתת תשובה; ההפך הוא הנכון. על השואל מוטל להכין את השאלה בצורה המפורטת ביותר, וככל שיעמיק השואל בהסבר צדדי השאלה, כן יקל לרב לתת תשובה נכונה למה שנשאל.

פרק מתוך המאמר "תפעול רפת - סוגיות הלכתיות, בנתיב החלב ד, מ' 71

*. יש להעיר כי במשנה ברורה שם (סק"ו) הובאה מחלוקת אחרונים האם חשש לדבר האבד מתיר להרביע בהמה במועד.